

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Ιλ3Γ(α)

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ / ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ημερομηνία: Μ. Τετάρτη 8 Απριλίου 2015

Διάρκεια εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

- α. σχολ. βιβλίο, σελ. 9: «Οι τέσσερις μεγάλες δυνάμεις... ομόθυμη Συνθήκη Ειρήνης (1815)».
- β. σχολ. βιβλίο, σελ. 96: «Στη μητρόπολη της διεθνούς... μια τέτοια ευκαιρία».
- γ. σχολ. βιβλίο, σελ. 68-69: «Στις 17/30 Μαΐου 1913... θα τα κατείχαν προσωρινώς».

ΘΕΜΑ Α2

1. Σωστό
2. Λάθος
3. Λάθος
4. Λάθος
5. Σωστό

ΘΕΜΑ Β1

Σχολ. βιβλίο, σελ. 159: «Ο ελληνικός πολιτικός κόσμος... και υπέστησαν βασανισμούς».

ΘΕΜΑ Β2

Σχολ. βιβλίο, σελ. 109-110: «Οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν ξεπεράσει... της αμερικανικής κοινής γνώμης».

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Β΄ ΦΑΣΗ

E_3.Ιλ3Γ(α)

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Κρίνεται σκόπιμο να αξιοποιηθούν:

Από το σχολικό βιβλίο:

σελ. 16-17: «Την Επανάσταση του 1821... καθεστώς της αυτονομίας τους».

Από το ΚΕΙΜΕΝΟ Α:

Όπως προκύπτει από το κείμενο Α, όσοι μούνταν στη Φιλική Εταιρεία ορκίζονταν να παραμείνουν πιστοί σε αυτήν για όλη τη ζωή τους. Αναλάμβαναν την υποχρέωση να μην αποκαλύψουν οτιδήποτε για τις αποφάσεις ή τις ενέργειες της Εταιρείας και να μη δώσουν ποτέ αφορμή ώστε να γίνει αντιληπτή η συμμετοχή τους σε αυτήν, ούτε καν από τους οικείους του.

Από το ΚΕΙΜΕΝΟ Β:

Στο παράθεμα αναφέρονται οι στόχοι της Φιλικής Εταιρείας με κυριότερο την ένοπλη εθνοαπελευθερωτική εξέγερση των Ελλήνων σε συνεργασία με τους υπόλοιπους βαλκανικούς λαούς. Οι Φιλικοί επεδίωκαν τη δημιουργία τόσο εθνικού ελληνικού κράτους όσο και ανεξάρτητων βαλκανικών κρατών. Ο Σκουφάς, ένας από τους ιδρυτές της Φιλικής Εταιρείας, γρήγορα κατάλαβε ότι η εστίαση στη στρατολογία μεγαλοαστών και η εμπλοκή στην αναζήτηση ηγέτη δεν βοηθούσαν την οργάνωση και έτσι οι Φιλικοί προσανατολίστηκαν στους μικροαστούς, τους μικρομεσαίους εμπόρους και τους εμποροπαλλήλους, κίνηση που αποδείχθηκε επιτυχημένη. Βέβαια, το πρόβλημα της ηγεσίας τους ταλάνιζε ιδιαίτερα, δεδομένης της άρνησης του Καποδίστρια να αναλάβει. Στην πραγματικότητα, ο Καποδίστριας αρνήθηκε διότι θεωρούσε ότι οι ενέργειες των ηγετών της Φιλικής Εταιρείας θα απέβαιναν καταστροφικές για την Ελλάδα. Επιπλέον, θεωρούσε ότι οι Φιλικοί είχαν κίνητρα ιδιοτελή. Γι' αυτό, άλλωστε, προέτρεψε τον Αλέξανδρο Υψηλάντη να αρχηθεί κι εκείνος να αναλάβει την ηγεσία της Φιλικής Εταιρείας.

Ενδεικτική απάντηση

(πλάγια γράμματα: χωρία της απάντησης όπου αξιοποιούνται οι πηγές)

Την Επανάσταση του 1821 προκάλεσε η Φιλική Εταιρεία, μυστική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1814 στην Οδησό της Ρωσίας από τρεις Έλληνες, τρεις άσημους εμπόρους ή γραμματείς εμπόρων, τον Εμμανουήλ Ξάνθο, τον Νικόλαο Σκουφά και τον Αθανάσιο Τσακάλωφ. *Ο μυστικός χαρακτήρας της οργάνωσης τεκμηριώνεται και από τις πληροφορίες του κειμένου Α, το οποίο αποτελεί απόσπασμα από τον όρκο που έδιναν τα μέλη της Φιλικής Εταιρείας. Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι όσοι μούνταν στην οργάνωση δεσμεύονταν ότι δεν θα αποκάλυπταν σε κανέναν, ακόμα και αν ήταν*

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Β΄ ΦΑΣΗ

E_3.Ιλ3Γ(α)

συγγενής, πνευματικός ή φίλος τους, τις δράσεις και τις αποφάσεις της Εταιρείας. Σημαντικά και δραστήρια στελέχη της μυστικής πατριωτικής οργάνωσης υπήρξαν ο Παναγιώτης Αναγνωστόπουλος και ο Παναγιώτης Σέκερης. Αρχική πρόθεση των συνωμοτών πατριωτών ήταν να προκληθεί, αφού θα είχε αναπτυχθεί η Εταιρεία και όταν παρουσιαζόταν η κατάλληλη ευκαιρία, γενική επανάσταση των Ελλήνων για την απελευθέρωση της πατρίδας από τους Οθωμανούς Τούρκους. Η επαναστατική αυτή δράση, σύμφωνα με το κείμενο Β, θα βρισκόταν σε άμεση συνάρτηση με ανάλογα βαλκανικά κινήματα ώστε να προκόψουν ελεύθερα κράτη στο χώρο της βαλκανικής χερσονήσου. Στόχοι των πατριωτών ήταν να κατηχήσουν στην Εταιρεία όσο το δυνατόν περισσότερους σημαίνοντες Έλληνες, να αναθέσουν την ηγεσία στον Ιωάννη Καποδίστρια, υπουργό Εξωτερικών τότε της Ρωσίας, και μέσω αυτού να εξασφαλίσουν την υποστήριξη της κραταιάς και ομόδοξης χώρας του Βορρά.

Από τους τρεις στόχους οι ηγέτες της Εταιρείας μόνο τον πρώτο πέτυχαν· αυτοί και άλλα στελέχη της κατήχησαν πλήθος Ελλήνων. Σύμφωνα με το κείμενο Β, οι πρωτεργάτες της Φιλικής Εταιρείας προσπάθησαν στην αρχή να στρατολογήσουν στην οργάνωση μεγαλοαστούς. Ωστόσο, γρήγορα ο Σκουφάς, ένας από τους ιδρυτές της Εταιρείας, κατάλαβε ότι αυτό δεν ήταν σωστό και έστρεψε τις προσπάθειες της οργάνωσης στη στρατολόγηση μικρομεσαίων εμπόρων και εμποροϋπαλλήλων. Αυτός ο αναπροσανατολισμός είχε ως αποτέλεσμα οι γραμμές της Φιλικής Εταιρείας να αρχίσουν να πυκνώνουν θεαματικά, ιδίως χάρη στη συμμετοχή Ελλήνων των παροικιών.

Ο Καποδίστριας αρνήθηκε να αναλάβει την ηγεσία, επειδή έκρινε πως οι περιστάσεις δεν ευνοούσαν την επιτυχία ενός εγχειρήματος, όπως αυτό που σχεδίαζε η Εταιρεία. Επιπλέον, τόσο οι αρχές του όσο και η ιδιότητά του ως διπλωμάτη δεν ήταν συμβατές με τις αντίστοιχες ριζοσπαστικές ιδέες που ενέπνεαν τη δράση της Φιλικής Εταιρείας. Για τον ίδιο λόγο ο Καποδίστριας αρνήθηκε να ζητήσει από τον Ρώσο αυτοκράτορα Αλέξανδρο Α' τη συνδρομή της Ρωσίας στη σχεδιαζόμενη επανάσταση των Ελλήνων. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο κείμενο Β, ο Καποδίστριας αρνήθηκε την πρόταση των Φιλικών υποστηρίζοντας «ότι υπουργός ων του τσάρου δεν ηδύνατο» να αναλάβει την ηγεσία της μυστικής οργάνωσης. Γνώριζε πολύ καλά τις αρνητικές διαθέσεις των Δυνάμεων της Ευρώπης προς τις ρήξεις με τη νομιμότητα και τις ανατροπές, όπως αυτή που σχεδίαζαν οι πατριώτες της Οδησού, ενώ ήταν πεπεισμένος ότι η υποστήριξη της Ρωσίας προς το ελληνικό εγχείρημα θα έβλαπτε την ελληνική υπόθεση, επειδή θα έστρεφε τις άλλες δυνάμεις εναντίον της Ρωσίας. Μάλιστα, ο Καποδίστριας δεν περιορίστηκε στη δική του άρνηση, αλλά πρόετρεψε και τον Αλέξανδρο Υψηλάντη να αρνηθεί να αναλάβει την ηγεσία της Φιλικής Εταιρείας. Όπως φαίνεται από την Αυτοβιογραφία του, απόσπασμα της οποίας παρατίθεται στο κείμενο Β, ο Καποδίστριας δεν είχε την παραμικρή εκτίμηση για τους πρωτεργάτες της Φιλικής Εταιρείας, πίστευε ότι με τις κινήσεις τους οδηγούσαν τον ελληνισμό στην καταστροφή, τους αντιμετώπιζε ως άθλιους, κατεστραμμένους εμποροϋπαλλήλους και άφηνε σαφείς αιχμές ότι προσπαθούσαν να αποσπάσουν χρήματα για προσωπικό τους όφελος από κάποιους αφελείς Έλληνες. Επιπλέον, ο

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Ιλ3Γ(α)

Καποδίστριας θεωρούσε ότι οι πρωτεργάτες της Φιλικής Εταιρείας, προτείνοντας στον Αλέξανδρο Υψηλάντη να αναλάβει την ηγεσία της οργάνωσης, προσπαθούσαν να εκμεταλλευτούν το κύρος του για να προσδώσουν αξιοπιστία στην όλη προσπάθεια. Γι' αυτό, άλλωστε, προέτρεψε τον Υψηλάντη να αρνηθεί την πρόταση των Φιλικών.

Η ηγεσία της Εταιρείας δόθηκε εν τέλει, στις αρχές του 1820, στον Αλέξανδρο Υψηλάντη, γόνο επιφανούς οικογένειας Φαναριωτών στην υπηρεσία τότε του Ρώσου τσάρου. Η αποδοχή της ηγεσίας από τον πρίγκιπα Υψηλάντη, αξιωματικό του ρωσικού στρατού, ήταν προϊόν πατριωτισμού, αλλά και έλλειψης σύνεσης. Ο ρομαντικός πατριώτης δεν ήταν μάλλον σε θέση να εκτιμήσει τις πολιτικές πλευρές του εγχειρήματος και την τεράστια ευθύνη που αναλάμβανε απέναντι στο έθνος. Η υψηλή του θέση στον στρατό αλλά και στην κοινωνία της Ρωσίας καθιστούσε αληθοφανή τον ευσεβή πόθο των Ελλήνων της εποχής ότι η Εταιρεία και ο Υψηλάντης είχαν την υποστήριξη της Ρωσίας. Άλλωστε, με την έξοδό του στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες, τον Φεβρουάριο του 1821, ο Υψηλάντης φαίνεται πως υπολόγιζε λιγότερο στην πρόκληση γενικής εξέγερσης, που οραματιζόνταν ορισμένοι Φιλικοί, και περισσότερο σε έναν ρωσοτουρκικό πόλεμο, τον οποίο θα προκαλούσε η αναμενόμενη εισβολή τουρκικών στρατευμάτων στις Ηγεμονίες και η εξίσου αναμενόμενη προσπάθεια της Ρωσίας να περιφρουρήσει το ιδιότυπο καθεστώς αυτονομίας τους.

ΘΕΜΑ Δ1

Κρίνεται σκόπιμο να αξιοποιηθούν:

Από το σχολικό βιβλίο:

σελ. 129, 131: «Ως μείζον έγκλημα... συνώνυμα απανθρωπιάς και τρόμου».

Από το ΚΕΙΜΕΝΟ Α:

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο αντισημιτισμός, ένα τυπικό φαινόμενο μη ανόχης, βασίστηκε στην αντίληψη ότι υπάρχουν λαοί ανώτεροι και κατώτεροι. Η θέση αυτή υποστηρίχθηκε με φανατισμό στη Γερμανία του 19^{ου} αιώνα από πολλούς φιλοσόφους και πολιτικούς. Σύμφωνα με αυτή την αντίληψη, οι Γερμανοί ήταν προορισμένοι να κυριαρχήσουν. Η τακτική αυτή είχε τις ρίζες της στην ταπείνωση που ένιωσαν οι Γερμανοί μετά το τέλος του Α' Παγκόσμιου πολέμου από τους όρους της συνθήκης των Βερσαλλιών. Ο Χίτλερ με δημαγωγικά μέσα εκμεταλλεύτηκε το συναίσθημα των Γερμανών και αξιοποιώντας διαστρεβλωμένες βιολογικές θεωρίες και λαϊκές δοξασίες οργάνωσε την προπαγάνδα του. Σύμφωνα με τη ναζιστική αντίληψη, η εβραϊκή φυλή ως κατώτερη όλων είναι αποκρουστική και μόνο φαινομενικά ανήκει στο ανθρώπινο είδος. Μάλιστα, της επιρρίπτονταν από τους ναζί ευθύνες για τον αμερικανικό καπιταλισμό, το σοβιετικό μπολσεβικισμό, την ήττα του 1918 και τον πληθωρισμό του 1923.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Β΄ ΦΑΣΗ

E_3.Ιλ3Γ(α)

Από το ΚΕΙΜΕΝΟ Β:

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το Ολοκαύτωμα αφορά στη συστηματική, προγραμματική και κρατική πολιτική πρακτική διώξεων και εξόντωσης περίπου έξι εκατομμυρίων εβραίων από τους ναζί. Μέχρι το 1945 είχαν εξοντωθεί τα δύο τρίτα των εβραίων της Ευρώπης, οι οποίοι το 1933 ήταν περισσότεροι από εννέα εκατομμύρια.

Από το ΚΕΙΜΕΝΟ Γ:

Αξίζει να τονιστεί ότι χιλιάδες εβραίοι διαφορετικής ηλικίας, προέλευσης και κουλτούρας απομονώνονταν και αναγκάζονταν να ακολουθούν έναν όμοιο τρόπο ζωής κατώτερο των αναγκών τους μετατρέπόμενοι σε πειραματόζωα προκειμένου να μελετηθεί η συμπεριφορά τους στον αγώνα για επιβίωση. Οι ναζί προσπαθούσαν να αφαιρέσουν από τους εβραίους με τον εγκλεισμό τη σκέψη και τη συνείδηση.

Ενδεικτική απάντηση:

(πλάγια γράμματα: χωρία της απάντησης όπου αξιοποιούνται οι πηγές)

Ως μείζον έγκλημα κατά της ανθρωπότητας χαρακτηρίστηκε η προσπάθεια γενοκτονίας των εβραίων.

Σύμφωνα με το κείμενο Α, ο αντισημιτισμός, δηλαδή το μίσος εναντίον των εβραίων, υπήρξε ένα τοπικό φαινόμενο μη άδοξης. Το φαινόμενο αυτό θα μπορούσε να εκδηλωθεί μόνο σε μια κοινωνία στην οποία η πλειονότητα δεχόταν τη διάκριση των ανθρώπων σε ανώτερους και κατώτερους. Πράγματι, στη Γερμανία, ήδη από τον 19^ο αιώνα, πολλοί φιλόσοφοι και πολιτικοί έκαναν λόγο με επιμονή για την «ανωτερότητα του γερμανικού έθνους» και την αποστολή που δήθεν είχε να ηγεμονεύσει στην Ευρώπη και ίσως στον κόσμο. Η ιδεολογία αυτή, ότι το γερμανικό έθνος ήταν επιφορτισμένο με μια ειδική και σπουδαία αποστολή, κατάφερε να επιζήσει και μετά την ήττα της Γερμανίας στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο και μάλιστα ενισχύθηκε από τους ταπεινωτικούς για τη Γερμανία όρους της Συνθήκης των Βερσαλλιών.

Ακριβώς σε αυτά τα δεδομένα βασίστηκαν ο Αδόλφος Χίτλερ και οι ναζί. Όπως προκύπτει από τη μελέτη του κειμένου Α, ο Χίτλερ εκμεταλλεύτηκε την εθνική ταπείνωση που αισθάνονταν οι Γερμανοί μετά την ήττα της χώρας τους στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Έτσι, χρησιμοποιώντας τόσο ψευδοεπιστημονικές βιολογικές θεωρίες που υποστήριζαν ότι οι κατώτεροι λαοί θα έπρεπε να υποταχθούν στους ανώτερους όσο και διάχυτες αντισημιτικές λαϊκές δοξασίες στοχοποίησε τους εβραίους. Κατά τη ναζιστική προπαγάνδα, οι εβραίοι ήταν υπάνθρωποι, ένα κατώτερο είδος ανθρώπου και ευθύνονταν για όλα τα δεινά, από τον αμερικανικό καπιταλισμό και το σοβιετικό μπολσεβικισμό έως την ήττα το 1918 και τον πληθωρισμό του 1923. Σύμφωνα με αυτή την αντίληψη, οι Γερμανοί είχαν υποχρέωση να τους εξοντώσουν.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Β΄ ΦΑΣΗ

E_3.Ιλ3Γ(α)

Στο πλαίσιο αυτό, όπως επισημαίνεται στο κείμενο Β, το Ολοκαύτωμα υπήρξε μια μεθοδευμένη και συστηματική κρατική πολιτική διώξεων των εβραίων που υιοθετήθηκε και εφαρμόστηκε από τους ναζί. Υπό δίωξη στη Γερμανία από το 1933, οι εβραίοι είδαν τη θέση τους βαθμιαία να επιδεινώνεται, ενόσω οι ναζί επεξέτειναν την κυριαρχία τους στην Ευρώπη - ιδιαίτερα την Ανατολική. Η κατάληψη της Πολωνίας είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία του γκέτο της Βαρσοβίας, όπου συνωστίστηκαν, υπό περιορισμό, 500.000 εβραίοι. Μετά την εισβολή στη Ρωσία επιχειρήθηκε η καθολική πλέον εξόντωση των εβραίων στην Ευρώπη. Προκειμένου να επιτευχθεί η «τελική λύση» του προβλήματος, το οποίο, κατά τους ναζί, προκαλούσε η εκτεταμένη διεθνής παρουσία του εβραϊκού στοιχείου, επινοήθηκαν και εφαρμόστηκαν από τον Χίτλερ και τους συνεργάτες του εφιαλτικές πρακτικές, πρωτοφανέστες στην παγκόσμια ιστορία: φυσική εξόντωση μετά από επώδυνη παραμονή σε γκέτο ή σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, μαζικές εκτελέσεις, χρήση δηλητηριωδών αερίων –όπως το «Τσικλόν Β»– προκειμένου να προκληθεί μαζικά ο θάνατος. Σύμφωνα με το κείμενο Γ, χιλιάδες εβραίοι με διαφορετικά ηλικιακά, κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά, οδηγούνταν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης όπου και αναγκάζονταν να επιβιώνουν κάτω από άθλιες συνθήκες. Ο άνθρωπος, δηλαδή, μετατρέποταν σε πειραματόζωο προκειμένου να μελετηθεί η συμπεριφορά του σ' ένα διαρκή αγώνα επιβίωσης, καθώς με τον εγκλεισμό οι ναζί προσπαθούσαν να αφαιρέσουν από τους εγκλειστούς τη σκέψη και τη συνείδηση.

Σε εκατομμύρια αριθμούνται τα θύματα της πρωτοφανούς αυτής τραγωδίας - μόνο από την Ελλάδα πάνω από 70.000. Στρατόπεδα όπως του Άουσβιτς, της Τρεμπλίνκα, του Νταχάου, του Μπέλζετς ή του Σόμπιμπορ έχουν γίνει συνώνυμα απανθρωπιάς και τρόμου. Σύμφωνα με το κείμενο Β, κατά το διάστημα από το 1933, που ανέλαβαν οι ναζί την εξουσία στη Γερμανία, έως τη λήξη του Β΄ Παγκόσμιου πολέμου, το 1945, εξοντώθηκαν τα δύο τρίτα των εβραίων της Ευρώπης, δηλαδή περίπου έξι εκατομμύρια άνθρωποι.